

Kazetariak mehatxupean

TURKIAK EZ DU TRAIIDORERIK NAHI

Erdoganen gobernuak gero eta jarrera autoritarioagoa du oposizioko indar guztien aurka. Komunikabideak dira bere jomugetako bat, eta ez bakarrik kurduak, orain arte bezala. Adierazpen askatasuna urratzen ari dira, modu sistematikoan.

TESTUA ETA ARGAZKIAK:

Anakoz Amenabar / Iñaki Larrañaga

@anamenabar / @inakilarra

Mahai gainean pilotuta dauzka Turkiako presidente Recep Tayyip Erdoganek herrialdeko arazo ugarien karpetak –Ipar Kurdistanen gerra, ISISen atentatuak, gatazka diplomatikoak, ustelkeria, esku-bideen aldarrikapenak–, eta hala ere badauka sistematikoki komunikabideetan esku hartzeko astia ere. Edo, hain zuzen ere, gatazka horiek mozorrotzeko behar ditu kontrolpean kazetariak. Izaera kontua ere bada. Sultan anbizioa duen lide-rrak ezin ditu kritikak jasan.

Urrutira joan gabe, 2015eko amaieran, kazetariak espetxeratu dituzte, telebista debekuak ezarri –azkena, joan den asteko Anakarako atentatuaren ondotik– eta erredakzioak harriatu dituzte gobernuaren aldekoek. Prentsa askatasunaren sailkapenean Turkia 149. tokiraino jaitsi du Mugarik Gabeko Kazetariak elkarteak; Maroko, Palestina edo Mexikoren atzetik. “Arraroa da”, dio Stefan Martens *Hurriyet Daily News*-eko editoreak. “Ez daukagu pistolarik kokotean... baina, diotenez, munduko demokraziarik autoritarioenean bizi gara, edo erregimen autoritario askeenean”.

Hurriyet Turkiako egunkari erreferentea da, bigarrena irakurle kopuruan eta, orain arte, Erdoganaren alderdiaren AKP gobernuarekin kritikoa. Autoritarismoa eta islamaren neurrigabeko hedapena kritikatu dute. Jarrera hori larrutik ordaintzen ari dira orain.

Istanbulen kanpoaldean dauka *Hurriyet*-ek egoitza nagusia, Dogan konpai-

niako beste hedabide batzuekin batera. Ezohiko segurtasun hesiak igaro behar dira lantokira sartzeko: burdinazko ate automatikoa, polizia *Heckler & Koch MP5* metraileta soinean, guardia pribatua, metal detektagailua... Gaztelu eta espe-txe, bietatik du asko punta-puntako erredakzio modernoak. Irailaren 7ko gertakizun larriek gotortu zuten eraikina.

Iluntze hartan dozenaka furgoneta gelditu ziren *Hurriyet*-eko egoitza parean. 150 lagun inguru zeramatzen. Harriak esku batean, Turkiako banderak bestean, aterantz jo zuten. Zalapartaren erdian baita AKPko parlamentari bat ere. “Lezioa merezi genuela zioten”, gogoratu du Martens kazetariak, “jada Turkian ez duelako *Hurriyet*-ek agintzen”. Sarreran txikizioa eragin zuten. Kristalak apurtu zituzten, baina ez ziren barruraino sartu. Ez zen azken eraso izan. Bi egun beranduago, Ahmet Hakan zutabegile ospetsua *Hurriyet*-etik etxeraino jarraitu zuten eta kalean bertan jipoiu. Abenduaren 25ean, kazetaren zuzendari Sedat Ergin-en kontra bost urteko espetxe zigorra eskatu zuen fiskaltzak, Erdogan iraindu zuelakoan. “Presio handia du gainean, ez du elkarrizketarik eskainiko”, ohartarazi dute egunkariko lankideek.

“Bi bandotan zatituta daude kazetariak: AKPren aldekoak eta aurkakoak. Gobernuaren irizpideak hitzez hitz jarraitzen dituztenak eta mehatxupean daudenak”. Ilya Topper *M’Sur*-eko kazetariak argitu du hori: “Atzerriko hedabi-

deetan ari diren turkiarrak traidoretzat daukate”. Beste korrespontsal beterrano batek –segurtasunagatik nahiago du izena ezkutuan mantendu– uste du gero eta gutxiago direla hedabide nagusietan gobernuak kritikatzeko dutenak. “Argi hitz egiten dutenak ausartak dira, aitortu behar zaie. Espetxean daude asko”.

Begiraleen salaketa

Urte hasieratik kartzelan daude, esaterako, itzal handiko bi kazetari: Can Dunder eta Erdem Gul, *Cumhuriyet* egunkariko editoreak. Zerbitzu sekretuei buruzko erreportaje bat publikatu zuten. Espioitza eta traizioa egotzita, bitzita osoko espetxealdia ezarri nahi diete. Nazioarteko eta etxeko kritikak gorabehera, Erdoganek jendaurrean emandako hitza bete zuen: “Garesti ordainduko dute artikulu honen egileek”. 30 kazetari inguru daukate espetxeetan gatu.

Europako Giza Eskubideen Auzitegiek ondo ezagutzen dituzte Ankarako erakundeen urraketak. Turkia da Estrasburgoko epaiketetan gehien aipatzen den herrialdea, auzi guztien %18 bertatik dator, Kurdistandik batez ere. Jakinarazi duten azken epaia komunikabideen esparrukoa da. *Nokta* aldizkari-ko kazetarien alde egin du auzitegiak, adierazpen askatasuna urratu zitelako ebatziz. 2007an artikulu batengatik atxilotu zituztelako 4.000 euroko kalte ordaina ordaindu beharko dio estatuak bost laguni.

Giro politikoa arnastu ezinezko bihurtzen ari da askorentzat. Lubaki banatan daude batzuk eta besteak, AKPkoak eta gainontzekoak. Istanbulgo Beyoglu auzoko taberna baten jabeak etsipenez dio, “kalean hotz egiten du, baina giroa sutan dugu Turkian. Honek horrela jarraitzen badu, dena pikutara joango da”. Beste hitz batzuekin, *Human Rights Watch*-ek ere berriki salatu du egoera: “Oposizioari beldurra, kritikari ikara eta eskubideak aldarrikatzen dituztenei izua. Lekuko izan gara. Azken urtean giza eskubideen hondatze handiena bizi izan dugu”. Gauza zaharra da, edonola ere, batez ere kurduak pairatu dutena, baita beste gutxiengo etnikoek ere.

Hrant Dink kazetari armeniarren omenaldiak ehunka lagun bildu ditu urtarilaren 19an, 9 urte bete dira bi tiroz hil zutenetik Istanbulgo etxe atarian. Justizia eskatzen duten oihuekin bat, “AKP faxista” da lelorik entzunena. Tayyip Erdogan izena hainbatetan entzun da bozgorailuetatik. Zigor sententziarik gabe ere, hatz guztiak presidentea seinatu dute arduradun.

Erdogani parean jarri zaion edonork gorriak eta bi ikusi ditu, kultura mundukoak, akademikoak –18 irakasle atxilotu dituzte bakearen aldeko manifestua sinatzeagatik–, enpresariak edo kazetariak izan. “Kazetaritza akabatzen ari dira. Poli-ki-poliki demokraziarenak ere egingo du”, idatzi du Kadri Gürsel zutabegile turkiar-rrak. Iritzi hori gizartean hedatua dagoela

baiezatu berri du Kadir Has Unibertsitateko lan batek. Turkiarren %59,7k ueste du prentsa askatasunik ez dagoela. %56,5 dira demokraziarik ez dagoela diotenak.

Komunikabideek jasotzen dituzten presioak modu sotilean garatzen dira gehienetan. Zigor ekonomikoak, boikoterako deiak, presidentea iraintzearen salaketak, hedabideen jabeago aldaketak... “*Milliyet* egunkari kritikoa saltzera behartu zuen gobernuak, *Sabah* kazeta ere Erdoganen meneko enpresari batek erosi du, *Zamam* egunkariko zuzendariak 14 hilabeteko espetxe zigorra du presidentea iraintzeagatik”, zerrendatu du Andres Mourenza *El País*-eko korrespontsalak. “*Digiturk* telebista urrian debekatu zuten eta *Kanal 7* telebista Erdoganekiko kritikoa zen, haren jabeari aireportu bat eraikitzeke baimena eman zioten arte”.

Emititzen jarraitzen dutenek gobernuaren oharrak jasotzen dituzte aldiror, Sultanahmet-eko atentatuen irudiak debekatzetik “familia tradizionalaren baloreen” kontra doazen emisioak zigortzeraino. Mendebaldeko herrialde guztietan bezala, telebista da oposizioaren erasoetatik zaindu beharreko organo nagusia. Komunikabide tradizionalak gain, Turkiak interneten gaineko kontrol neurriak hartu ditu. Twitter, Facebook edo Youtube atariak blokeatu ditu hainbatetan, baita Kurdistango informazioa eskaintzen duten webguneak ere. “Sare sozialak dira gizartearen mehatxu handiena”, esan zuen Erdoganek Gezi

Turkia prentsa askatasunaren sailkapenean 149. tokiraino jaitsi du Mugarik Gabeko Kazetariak elkarteak, Maroko, Palestina edo Mexikoren atzetik. Goiko eskuineko argazkian, Hrant Dink kazetariaren omenaldia, urtarilaren 19an.

» Erdogani parean jarri zaion edonork gorriak eta bi ikusi ditu: kultura mundukoak izan, akademikoak, enpresariak edo kazetariak

parkeko protesten traolek 2013an Twitterren gainezka egin zutenean.

CNN Turk telebistari gertatu zaionak ederki irudikatzen du komunikabideak estutu eta liderra babesteko obsesioa. Al-bistegietan kontaktu zuten nola CHP alderdi sozialdemokrataren presidentea auzipetua izan zen “erdipurdiko diktadore” deitu ziolako Erdogani. Bada, *CNN Turk*-en errotulu batean zera idatzi zuten, kakotx eta guzti: “‘Diktadorea’ auzitan”. Telebista katea bera da orain fiskaltzaren ikerketapean dagoena, hain zuzen ere, errotulu horrekin, Erdogan iraintzeagatik. ■